

1960'dan Günümüze Kadarki Apartman Tipi Konutlarda Mekânsal Dönüşümün İncelenmesi: Gaziantep Örneği

Yurdagül GÖRÜCÜ*

Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, 27100, Gaziantep, Türkiye.

* e-mail: yurdagul.gorucu@gmail.com

Öz

Konutların mekânsal kuruluş özellikleri incelendiğinde yaşam biçimi, yapılış dönemi özellikleri, mekân kullanımları gibi birçok konuda bilgi edinmek mümkündür. Cumhuriyetin ilanı ile başlayan toplumsal hayattaki değişimler yaşam biçimi ve dünya görüşünü de değiştirmiştir. Değişen yaşam biçimiyle ilişkili olarak konut kullanımı ve konut iç mekân dizilişi değişmiştir. Bu çalışma, Cumhuriyet sonrası sosyal, kültürel ve ekonomik hayatta yaşanan değişimlerin mimariye ve konut kullanımına etkisini 1960'dan günümüz dönemine kadar Gaziantep'teki apartmanlar özelinde incelemeyi hedeflemiştir. Araştırmada, çalışma alanı kapsamında ele alınan mahallelerde cephe karakteristiklerine bakılarak on iki apartman tipi konut fotoğrafları çekilerek tespit edilmiştir. Tespit edilen apartman adresleri ve ada, parsel bilgileri belirlenerek mimari projelerine ulaşmak için Gaziantep Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivinde detaylı bir araştırma yapılmıştır. Projelerin onay/ruhsat tarihleri dikkate alınarak 1960'den günümüz dönemine kadar 20'şer yıllık dönemlere ayrılarak projeler gruplandırılmıştır.

Tespit edilip mimari projelerine ulaşılan on iki apartman tipi konut için detaylı analiz tablolarının hazırlanması ve dönemsel olarak karşılaştırmalı analizler yapılmıştır. Bu tablolarda konutların, ada-parcel bilgileri, yapı nizamı, taban alanı kat sayısı, kat alanı kat sayısı, bağımsız ünite sayısı gibi genel karakteristik bilgilerinin yanı sıra, mekânların analizine yönelik olarak mekân türleri, mekân sayıları, toplam kullanım alanları, erişim grafiği ve şematik diyagramından meydana gelmektedir.

Gaziantep kenti özelinde apartman tipi konut yapıları planlama ve tasarım sürecinin, temel ilkelerini ve geçirmiş olduğu değişim-dönüşüm sürecini tarihsel arka plana dayalı olarak analiz etmeyi amaçlamayan bu araştırma sonucunda, apartman yapılarında tipolojik değişikliklerin yaşandığı tespit edilmiştir. Plan şeması, erişim grafiği ve alansal büyüklükler açısından bakıldığında dönemler arasında bir değişim yaşandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Apartman, mekân, tipoloji.

Analysis of Spatial Transformation of Apartment Type Houses From 1960 Till Today: Gaziantep Case

Abstract

When the spatial structure characteristics of the houses are examined, it is possible to obtain information about life style, construction period features, use of space. The changes in the social life, started with the proclamation of the Republic, have changed the way of life and the world view. Housing use and housing interiors have also changed in relation to the changing lifestyle. The aim of this study is to analyze the effects of the changes in the social, cultural and economic life exercised in the After Republican Period on architecture and housing use on the basis of apartments of Gaziantep from 1960s till today.

Atf: Görücü, Y. (2018). 1960'dan Günümüze Kadarki Apartman Tipi Konutlarda Mekânsal Dönüşümün İncelenmesi; Gaziantep Örneği. Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD), 3 (2), 21-51.

DOI: [10.30785/mbud.393881](https://doi.org/10.30785/mbud.393881)

In the study, twelve apartments in the study area neighborhoods have been determined and photographed on the basis of facade characteristics. A detailed search was carried out in the archives of the Directorate of Development of the Municipality of Gaziantep in order to find out the architectural projects from addresses and island, parcel information. By taking into consideration of project approval / license dates, projects have been grouped into 20 year periods from 1960s to the present.

Detailed analysis tables were prepared for twelve apartments, architectural projects are maintained and comparative periodical analyzes were conducted. These tables are composed of information of general characteristics of the buildings such as island-parcel information, building order, floor area coefficient, total area co-efficient, number of storeys, number of independent units besides space types, space numbers, total area usage, access graphic and schematic diagrams.

As a result of this study, which has not aimed to analyze the basic principles and the change-transformation process of the apartment housing type in Gaziantep city based on the historical background, it has been determined that typological changes are experienced in apartments. In terms of plan diagram, access graph and spatial dimensions, a change was observed between the periods.

Keywords: Apartment, space, typology

1. Giriş

Ülkemizdeki ilk apartman yapılarına geçiş batılılaşma hareketlerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Avrupa'da sanayi devrimi devam ederken, Osmanlı İmparatorluğu da gerileme ve çöküş yıllarını yaşamaktaydı. Bu nedenle aynı dönemde Avrupa'daki sanayi devrimi ile başlayan gelişmeler İmparatorluk ortamında takip edilememiştir. Osmanlı' da yaşayan azınlıkların batı ülkeleri ile ilişkilerinin devam etmesi, batılı ülkelerle bir kültür alışverişine neden olmuştur. Bu kültürel hareketlilik konut kültürüne de yansımıştır. Apartmanlaşma hareketlerinin bu bağlamda yorumlanması daha doğru olacaktır. Başkent olması sebebi ile ilk olarak İstanbul'da yapılan apartman yapıları, daha sonra ülke geneline yayılmaya başlamıştır. İstanbul'da ilk apartmanların 19. yüzyılda yapılmıştır. Daha sonra bu yapılaşma başta büyük şehirler olmak üzere zamanla ülke geneline yayılmıştır. Cumhuriyet öncesi, Ülkemizde ilk apartman örnekleri İstanbul' da Gümüşsuyu, Şişli ve Beyoğlu semtlerinde, azınlıklar tarafından yaptırılmıştır (Arı, 1994; Ulusoy, 2006). Avrupa'da apartman yapıları fabrika işçilerinin istihdamı sebebi ile yapılmıştır. Fakat ülkemizde özellikle kentin üst gelir grubuna sahip üyelerinin ilgisini çekmiştir (Karaosmanoğlu, 1947).

1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de köylerden büyük kentlere göçler başlamış, Gaziantep'te bu nüfus artışından payını almıştır. Hızlı nüfus artışı beraberinde barınma sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu dönemde hem artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak hem de ekonomik, sosyal ve kültürel alanda yaşanan değişimlere paralel olarak apartmanlar gündeme gelmiştir. Ancak bu yıllarda henüz "kat mülkiyeti" yasası gündeme yürürlükte olmadığı için tek kişinin mülkiyetindeki bu apartmanların yapımı ekonomik şartların ağır olması nedeniyle sınırlı sayıda kalmıştır.1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu, apartman yapımında bir dönüm noktası olmuştur. Bu yasa ile kentlerdeki konut sunum biçimi tamamen değişime uğramış ve konut yapımında ekonomik maliyetlerin paylaşılması ile apartman türü yapılaşma artış göstermiştir.(Yenice, 2014).1980'ler sonrası kentte bir yandan yeni yerleşim alanları açılırken diğer yandan ise mevcut konutlar yıkılarak yerlerine yeni binalar yapılmaya başlanmıştır. Hala devam eden bu değişim ve dönüşüm bir dönemin mimari belgeleri olan söz konusu apartmanların yok olmasına neden olmaktadır. Bu durum bir dönemin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtmaları açısından önemli bir mimari belge niteliğindeki bu yapılara dikkat çekilmesi, gündeme getirilmesi ihtiyacının doğurmuştur.

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırma, Gaziantep kenti özelinde apartman tipi konut yapıları planlama ve tasarım sürecinin, temel ilkelerini ve geçirmiş olduğu değişim-dönüşüm sürecini tarihsel arka plana dayalı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle ülkemizin 1950 ve sonrasında bir taraftan hızlı kentleşme sürecine bağlı olarak artan kent nüfusu ve ortaya çıkan barınma problemlerinin karşılanması ihtiyacı, diğer taraftan değişen aile yapısı ve sosyal-ekonomik ve kültürel ilişkiler apartman tipi konut yapılarını ortaya çıkarmış ve hızla değiştirmiştir. Araştırma kapsamında, apartman yapılarının geçirmiş olduğu değişim-dönüşüm sürecinin, kentsel yapı adası ölçeğinden mimari plan ve mekân kurgusuna dek

uzanan bir dizi değışkene bağlı olarak incelenmesi ve tipolojik çözümlenmeler çerçevesinde detaylı bir biçimde analiz edilmesi hedeflenmektedir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Gaziantep'te inşa edilmiş apartmanların, değışen toplumsal yapı paralelinde plan şemalarında gerçekleşen değışimlerinin analizini konu edinen bu çalışmanın yöntemi temelde beş aşamadan meydana gelmektedir.

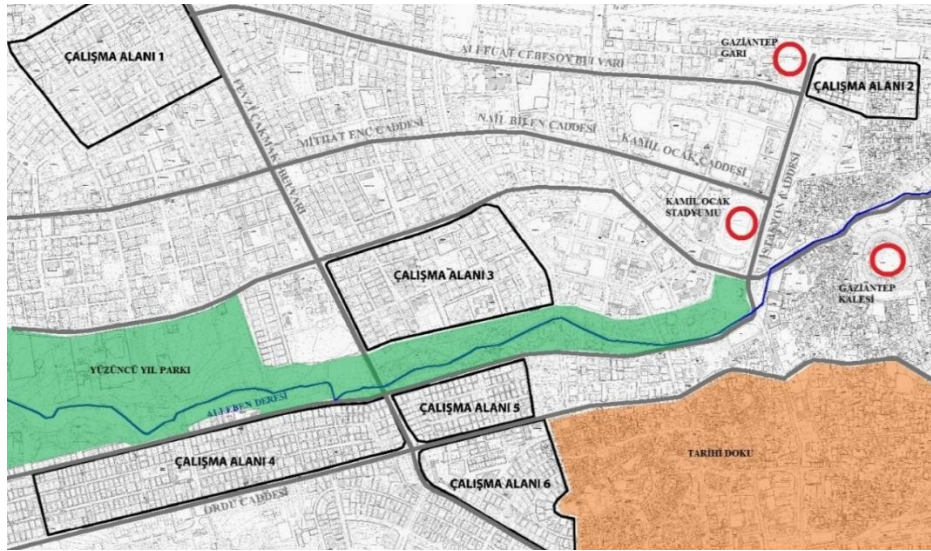
- Problem Tanımı
- Literatür Taraması
- Tespit - Alan Çalışması
- Karşılaştırmalı Analiz(Tarihsel Yöntem)
- Değerlendirme (Tekten Tüme Varım Yöntemi ve Tümden Teke Varım Yöntemi)

Araştırmada problem tanımına dayalı olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda çeşitli araştırma makaleleri ve kitaplar, sempozyum ve kongre bildirileri, tezler incelenmiştir. Yapılan araştırma ve incelemelerden elde edilen bilgiler, alan araştırmasında ve detayda incelenecek olan konut planlarının mekânsal analizine yönelik kuramsal ve kavramsal bir temel oluşturmaktadır.

Araştırmada, çalışma alanı kapsamında ele alınan mahallelerde cephe karakteristiklerine bakılarak on iki apartman tipi konut fotoğrafları çekilerek tespit edilmiştir. Tespit edilen apartman adresleri ve ada, parsel bilgileri belirlenerek mimari projelerine ulaşmak için Gaziantep Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivinde detaylı bir araştırma yapılmıştır. Projelerin onay/ruhsat tarihleri dikkate alınarak 1960'dan günümüz dönemine kadar 20'şer yıllık dönemlere ayrılarak projeler gruplandırılmıştır.

Çizelge 1. Araştırma Kapsamındaki Apartmanların Listesi

	<u>ADA-PARSEL</u>	<u>MAHALLE-İLÇE</u>	<u>RUHSAT TARİHİ</u>	<u>ÇALIŞMA ALANI</u>
<u>1</u>	1116/6	Akyol/Şahinbey	1968	3
<u>2</u>	441/137	Akyol/Şahinbey	1970	5
3	740/3	Akyol/Şahinbey	1977	6
4	1013/126	Yaprak/Şehitkâmil	1977	2
5	436/65	Akyol/Şahinbey	1984	3
6	937/1	Akyol/Şahinbey	1989	6
7	396/210	Değirmicem/Şehitkamil	1996	3
8	2712/414	Akyol/Şehitkamil	1987	1
9	488/3	Kavaklık/ Şahinbey	2006	4
10	501/184	Akyol/Şahinbey	2006	5
11	224/24	Öğretmen Evleri/Şahinbey	2007	4
12	493/87	Kavaklık/ Şahinbey	2009	4

Şekil 1. Araştırma Kapsamında İncelenen Bölgelerin Dağılımı

Araştırma yönteminin üçüncü aşaması, tespit edilip mimari projelerine ulaşılan altmış apartman tipi konut için detaylı analiz tablolarının hazırlanmasına ve dönemsel olarak karşılaştırmalı olarak analiz edilmesine dayanmaktadır. Bu tablolarda konutların, ada-parcel bilgileri, yapı nizamı, taban alanı kat sayısı, kat alanı kat sayısı, bağımsız ünite sayısı gibi genel karakteristik bilgilerinin yanı sıra, mekânların analizine yönelik olarak mekân türleri, mekân sayıları, toplam kullanım alanları, erişim grafiği ve şematik diyagramından meydana gelmektedir. Şematik diyagramlarda her mekân farklı bir renkle gösterilmiş olup oranlı bir şekilde büyüklükleri şematik plan üzerinden gösterilmektedir. Erişim Grafiği yöntemi ile mekânların birbiri arasındaki geçiş durumlarını anlatmak ve mekânlara ulaşmada izlenen yolun uzunluğuna göre mekânın derinliğini anlatmayı sağlamıştır. Bu grafik yardımı ile mekânların bir araya gelme sürecinin belirlenebilmesi, mekânsal ilişkilerin anlaşılması, biçimlenme yapılarının çözümlenmesi anlaşılır. Farklı dönemlerdeki plan tipolojilerini karşılaştırırken yorum yapmayı kolaylaştırdığı için bu çalışmada Erişim Grafiği Yöntemi kullanılmıştır. Nitekim Hillier ve Hanson tarafından geliştirilen bu yöntem planların morfolojik özelliklerini anlatmak için hem mimari ölçekte hem de kentsel ölçekte kullanılmıştır. Kentlerin kendilerine özgü iç mantıklarının ve onları oluşturan mekânsal bileşenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin analiz edilebilmesi bu yöntemle sağlanmıştır.

Cumhuriyet dönemi ile toplumda yaşanan sosyo-ekonomik değişimlerin mekânsal değişime yansımalarını Gaziantep mekân merkezi özelinde apartman tipi konutlar üzerinden incelemeyi amaçlayan bu çalışma kapsamında Şehitkâmil ve Şahinbey ilçelerinden altı farklı çalışma alanı seçilmiştir. Bu alanlar seçilirken kent merkezinde yer almaları ve kentin kuruluşundan itibaren kentin önemli yerleşim alanlarından olmaları göz önünde bulundurulmuştur. Nitekim Çalışma Alanı 2 olarak tanımlanan bölge 1955 tarihli Gaziantep İmar Planının kentsel gelişme alanında yer almaktadır. Bu dönem içerisinde inşa edilen demiryolu ve istasyon bölgesine yakın olması, dönemin apartman türü konut gelişimini hızlandıran etkenler arasında bulunmaktadır. Benzer bir biçimde etaplar halinde 1970 ve 1990 planı dönemlerinde yeni konut gelişme alanları olarak tespit edilen diğer bölgeler de çalışmanın örneklem alanı olarak seçilmiştir. Bu seçimlerde kentin gelişim akslarını tarifleyen İstasyon Caddesi, Ordu Caddesi, Mareşal Fevzi Çakmak caddesi gibi ulaşım aksları, bölge seçimlerini belirleyen ana unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 1). Her Çalışma alanından apartmanlar seçilmiştir, Çalışma Alanı 1' den 1 apartman, Çalışma Alanı 2' den 1 apartman, Çalışma Alanı 3' den 3 apartman, Çalışma Alanı 4' den 3 apartman, Çalışma Alanı 5' den 2 apartman, Çalışma Alanı 6' dan 2 apartman olmak üzere 12 apartman incelenmiştir (Çizelge 1).

1.4. Çalışmanın Zaman Dizgisi

Araştırma kapsamında yapılan analiz değerlendirmeleri, temelde üç ana başlık içerisinde ele alınmıştır.

İlk kırılma noktası İkinci dünya savaşının sona ermesi, çok partili siyasi hayat geçiş ve hızlı kentleşme sürecinin başlaması gibi karaktere sahip 1950-1980 dönemidir. Özellikle kırsal nüfusun kente hareketleri, kentlerde artan barınma ihtiyacının karşılanma isteği, bu ihtiyacın çözümlenmesine dönük Gecekondu Yasası, Kat Mülkiyeti Yasası gibi düzenlemeleri bu dönemde hazırlanmış ve kentlerin fiziki yapısını ve dönüşümünü derinden etkilemiştir. 1950-1980 yılları arası, özellikle çok katlı konutların yapımını hızlandırması, çoğu Anadolu kentinde apartman tipi konutlar ile ilk kez karşılaşıldığı bir dönemi yansıtmaktadır. Sahip olduğu içerik çerçevesinde araştırmada bu dönem hızlı kentleşme dönemi olarak vurgulanmıştır (Görgülü, 2010).

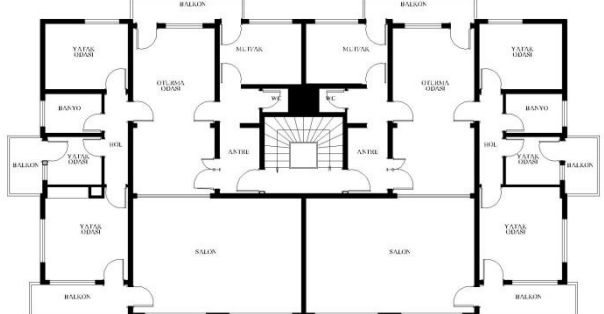
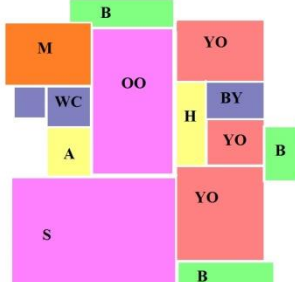
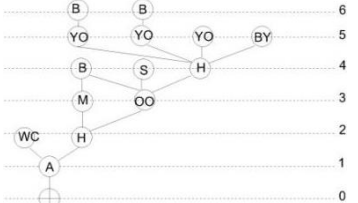
İkinci dönem ise 1980 ve 2000 yılları arasını tanımlamaktadır. Bu dönemin temel karakteri, kentleşme sürecinin kısmen doyum noktasına ulaştığı, kentlerin önemli sermaye birikimine dönüştüğü ve ulusal ekonomik yapıda liberal ekonomik gelişmenin benimsenmesi ve dünya ekonomisine uyum sağlamaya çalıştığı bir dönemi yansıtmaktadır. Bu dönemin bir diğer önemli özelliği ise merkezi ve yerel yönetimlerin yetkilerinin yeniden tanımlanması açısından önem gösterir. Kentlerin kendi planlarını üretmesine olanak sağlayan çeşitli yasal düzenlemeler ile yerel dinamikler öne çıkarken, diğer taraftan imar afları, gecekondu alanlarının apartman tipi konut alanlarına dönüştürme hedefi ve dar-orta gelirli ailelerin konut ihtiyacının karşılanması amacıyla Toplu Konut İdaresi'nin kurulması bu döneme rastlar. (Görgülü, 2010)

Üçüncü dönem ise 2000 yılından günümüze doğru evrilen süreyi içerir. Temelde neo-liberal ekonomik gelişme modelinin benimsendiği bu dönem içerisinde bir taraftan kentsel dönüşüm ve yenileme eylemleri çerçevesinde kentlerin fiziki yapısı yeniden biçimlendirilirken, diğer taraftan konut tipleri ve kullanıcı taleplerinin de farklılaştığı bir dönemi yansıtır. (Keleş, 2000) 2000'li yıllardan itibaren neo-liberal ekonominin ve küreselleşmenin toplumlara yönlendirdiği yaşam biçimleri ülkemizde etkili olmuştur. Konutun kullanıcısı için anlamı değişmiştir. Bir statü göstergesi haline gelen konut, iç mekân organizasyonundan çok, sağladığı ek olanaklara dikkati çekmiş ve bu doğrultuda tercih edilir hale gelmiştir. Bunun dışında ülkemizde bir yatırım aracı olarak da görülen konut, bu doğrultuda gelişim göstermiş, iç mekân organizasyonu ve konuttaki yaşam kalitesinden çok, gelecek için iyi bir yatırım aracı olup olamayacağı doğrultusunda kullanıcısıyla buluşmuştur (Mutdoğan, 2014).

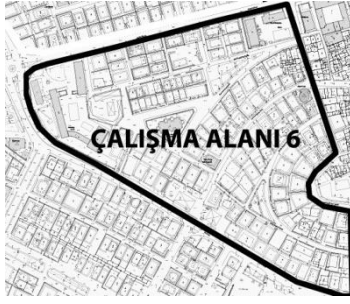
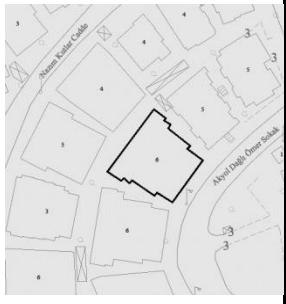
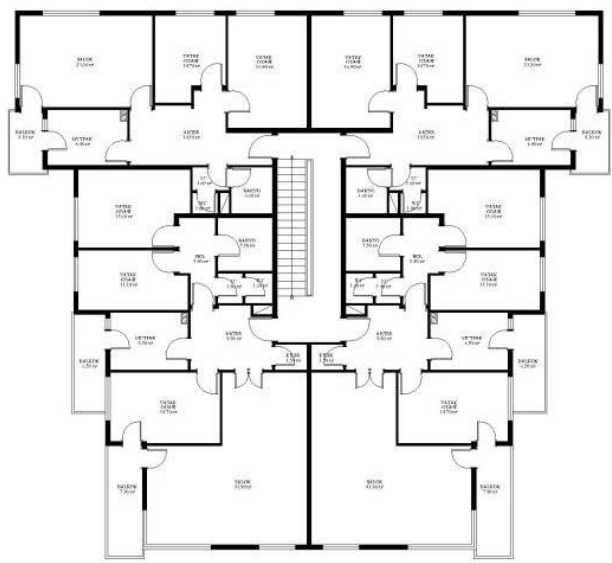
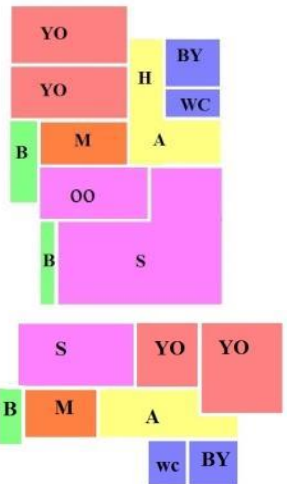
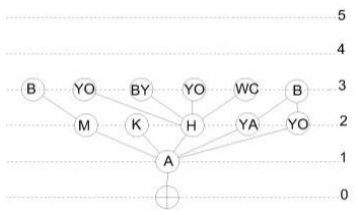
Araştırmada apartman tipi konutların analiz edilmesinde yukarıda belirtilen zaman dizgisi esas alınarak plan yapısı ve dönemin sosyal-ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkileri bağlamında değerlendirilmiştir.

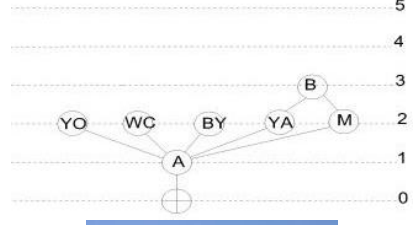
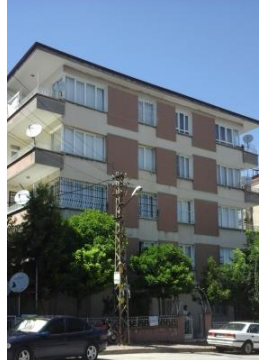
2. Analizi Yapılan Apartmanlar

Çizelge 2. 1960-1980 Dönemi 1. Apartman

İlçe: Şahinbey	Mahalle: Akyol	Ada/Parsel: 1116/6	Ruhsat Tarihi: 1968			
Yapı Düzeni	Blok					
Kat Adedi	Z+5					
Parsel Büyüklüğü	608					
Taban Alanı (m ²)	288					
Daire Sayısı	14					
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4					
Kat Alanı Kat Sayısı	2					
Daire Alanı(m ²)	142					
Oda Sayısı	4+1					
<p style="text-align: center;">ŞEMATİK KAT PLANI</p> 						
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı		m²	Oran (%)		
	Antre (A)		5	3		
	Hol		3	2		
	Hol		4	3		
	Salon		40	28		
	Mutfak (M)		10	7		
	Oturma Odası		28	20		
	Yatak Odası	11	8			
	Yatak Odası	15	11	Kategori		Oran %
	Yatak Odası	5	3	Ortak Alanlar		48
Banyo	4	3	Mutfak	7		
Tuvalet	1	1	Özel Alanlar	22		
Balkon	6	4	Servis Alanları	4		
Balkon	6	4	Balkon	11		
Balkon	4	3				
TOPLAM	142					

Çizelge 4. 1960-1980 Dönemi 3. Apartman

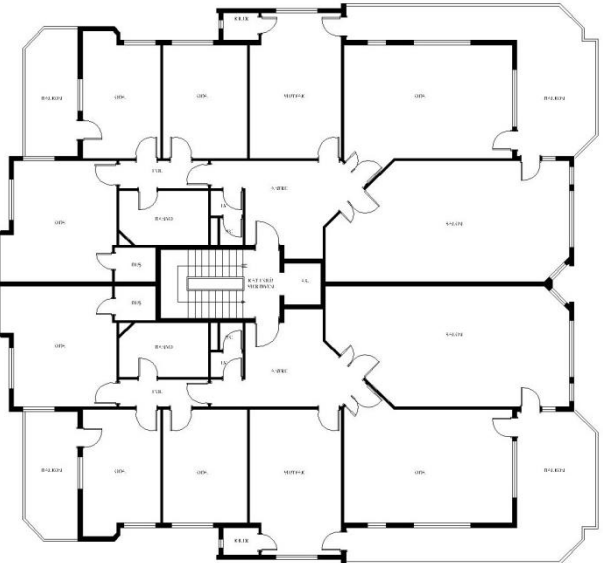
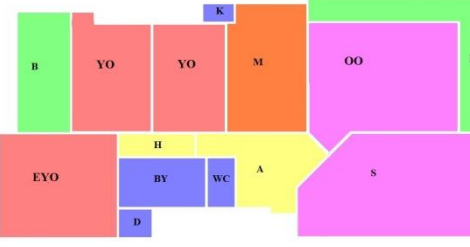
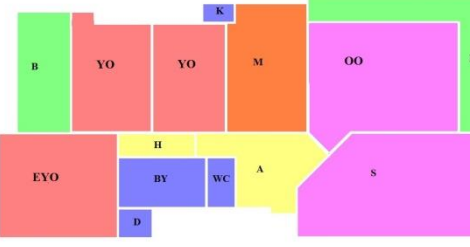
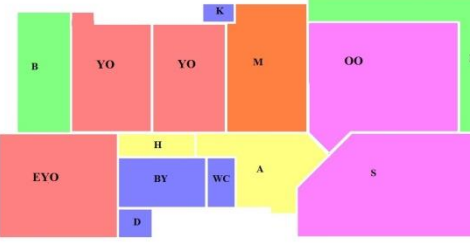

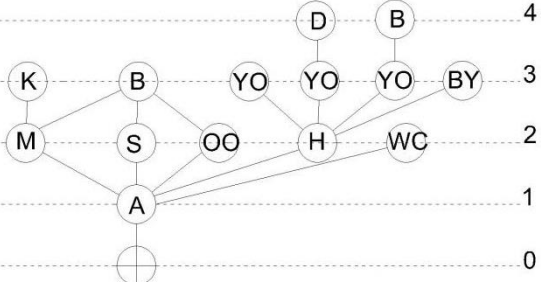
İlçe: Şahinbey		Mahalle: Akyol		Ada/Parsel: 740/3		Ruhsat Tarihi: 1977			
Yapı Düzeni		Blok							
Kat Adedi		Z+4							
Parsel Büyüklüğü		900 m ²							
Taban Alanı (m ²)		450							
Daire Sayısı		10							
Taban Alanı Kat Sayısı		0,5							
Kat Alanı Kat Sayısı		2							
Daire Alanı		128 /78m ²							
Oda Sayısı		2+1 / 3+1							
ŞEMATİK KAT PLANI									
									
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı	m²						Oran (%)	
	Antre (A)	9	14					7	17
	Hol	5						5	
	Salon	42	23	32	30				
	Mutfak (M)	8	8	6	10				
	Oturma Odası	15		12					
Yatak Odası	12	10	9	12					
									

							
	Yatak Odası	14	14	11	18		
						ERİŞİM GRAFİKLERİ	
	Tuvalet	3	2	2	4	Kategori	Oran %
	Banyo	5	3	4	4	Ortak Alanlar	32 30
	Kiler	1		1		Mutfak	6 10
	Balkon	6	4	4	5	Özel Alanlar	32 30
	Balkon	8		6		Servis Alanları	7 8
	TOPLAM	128	88			Balkon	10 5

Çizelge 5. 1960-1980 Dönemi 4. Apartman

İlçe: Şehitkamil	Mahalle: Yaprak	Ada/Parsel: 1013/126	Ruhsat Tarihi: 1977			
Yapı Düzeni	Blok					
Kat Adedi	Z+2					
Parsel Büyüklüğü	404					
Taban Alanı (m ²)	168					
Daire Sayısı	6					
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4					
Kat Alanı Kat Sayısı	0,8					
Daire Alanı(m ²)	97					
Oda Sayısı	3+1					
ŞEMATİK KAT PLANI						
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı	m²	Oran (%)	 FOTOĞRAF/ERİŞİM GRAFIĞI		
	Antre (A)	5	6			
	Hol	3	4			
	Misafir Odası	14	20			
	Mutfak (M)	6	7			
	Oturma Odası	12	14			
	Yatak Odası	12	14		Kategori	
	Yatak Odası	10	12		Ortak Alanlar	Oran %
	Tuvalet	2	2		Mutfak	7
	Banyo	5	6		Özel Alanlar	26
Kiler	1	1	Servis Alanları	9		
Balkon	11	14	Balkon	14		
TOPLAM	81	100				

Çizelge 6. 1980-2000 Dönemi 1. Apartman

İlçe: Şehitkâmil		Mahalle: Değirmicem		Ada/Parsel: 396/210		Ruhsat Tarihi: 1996					
Yapı Düzeni		Blok		 							
Kat Adedi		Z+8									
Parsel Büyüklüğü		2984									
Taban Alanı (m ²)		2089									
Daire Sayısı		16									
Taban Alanı Kat Sayısı		0,7									
Kat Alanı Kat Sayısı		5,6									
Daire Alanı(m ²)		254									
Oda Sayısı		4+1									
ŞEMATİK KAT PLANI											
											
											
											
											
											
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı	m²	Oran (%)								
	Antre (A)	18	7								
	Hol	4	2								
	Salon	51	18								
	Mutfak (M)	24	10								
	Oturma Odası	38	15								
	Ebeveyn Yatak Odası	24	9								
	Yatak Odası	17	7								
	Yatak Odası	18	8								
ERİŞİM GRAFIĞI											

Tuvalet	2	1	Kategori	Oran %
Banyo	9	3	Ortak Alanlar	33
Duř	2	1	Mutfak	10
Kiler	1	1	Özel Alanlar	24
Balkon	13	5	Servis Alanları	6
Balkon	33	13	Balkon	18
TOPLAM	254	100		

Çizelge 7. 1980-2000 Dönemi 2. Apartman

İlçe: Şahinbey	Mahalle: Akyol	Ada/Parsel: 937/1	Ruhsat Tarihi: 1989		
Yapı Düzeni	Blok				
Kat Adedi	Z+2				
Parsel Büyüklüğü	591				
Taban Alanı (m ²)	141				
Daire Sayısı	2				
Taban Alanı Kat Sayısı	0,2				
Kat Alanı Kat Sayısı	0,4				
Daire Alanı	136				
Oda Sayısı	3+1				
ŞEMATİK KAT PLANI					
					
MEKÂN	Alan Kullanımı	m²		Oran (%)	
	Antre (A)	6	6	4	4
	Hol	4	4	2	2
	Yaşam Alanı (YA)	39	39	30	30
	Mutfak (M)	12	12	8	12
	Oturma Odası	22	22	15	15
	Yatak Odası	13	13	8	8
					

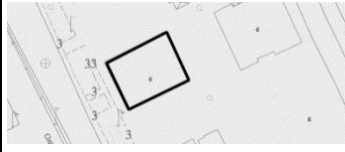
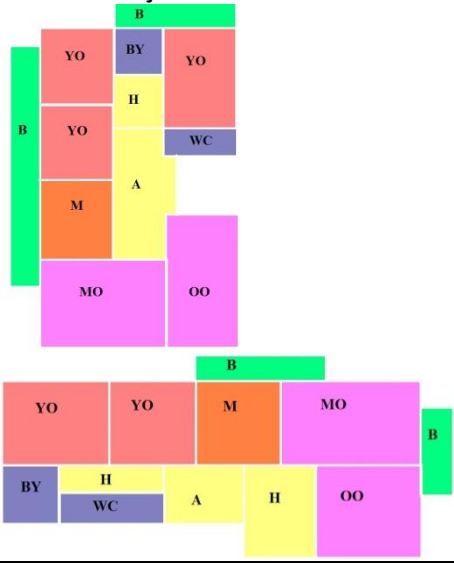

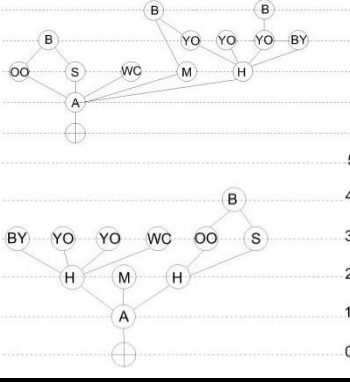
Yatak Odası	12	12	10	10			
Tuvalet	2	2	3	3	Kategori	Oran %	
Banyo	4	4	4	4	Ortak Alanlar	30	30
Balkon	11	11	8	8	Mutfak	8	8
Balkon	11	11	8	8	Özel Alanlar	18	18
					Servis Alanları	7	7
					Balkon	16	16
TOPLAM	136	136	100	100			

Çizelge 8. 1980-2000 Dönemi 3. Apartman

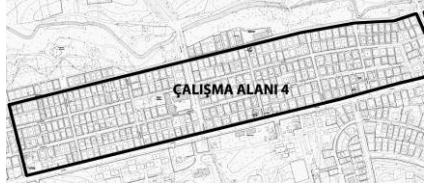

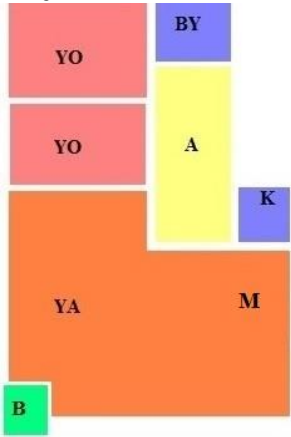
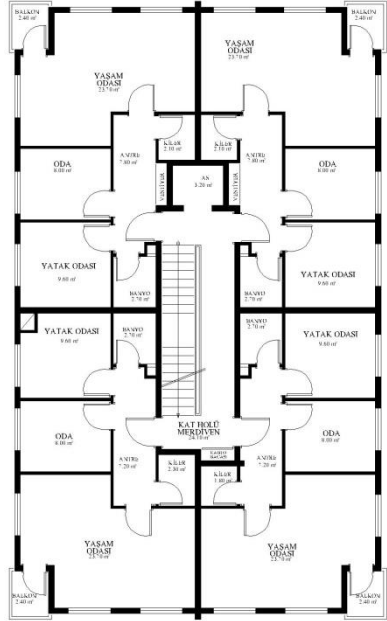
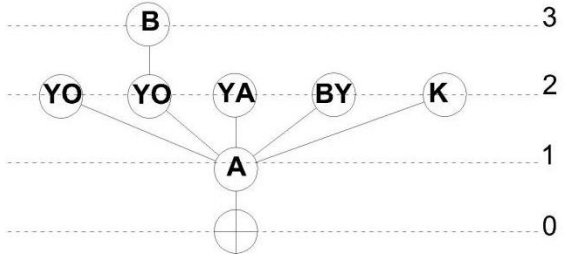
İlçe: Şehitkamil	Mahalle: Akyol	Ada/Parsel: 2712/414	Ruhsat Tarihi: 1987
Yapı Düzeni	Blok		
Kat Adedi	Z+5		
Parsel Büyüklüğü	1000		
Taban Alanı (m ²)	260		
Daire Sayısı	10		
Taban Alanı Kat Sayısı	0,2		
Kat Alanı Kat Sayısı	1		
Daire Alanı(m ²)	150		
Oda Sayısı	3+1		
<p style="text-align: center;">ŞEMATİK KAT PLANI</p>			

MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı	m²	Oran (%)	<p style="text-align: center;">ERİŞİM GRAFIĞI</p>												
	Antre (A)	9	6													
	Hol	7	5													
	Salon	43	27													
	Mutfak (M)	12	8													
	Yatak Odası	17	11													
	Yatak Odası	15	10													
	Yatak Odası	12	9													
	Tuvalet	2	1													
	Banyo	7	5													
	Balkon	5	4													
	Balkon	16	12													
	TOPLAM	150	100	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategori</th> <th>Oran %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ortak Alanlar</td> <td>27</td> </tr> <tr> <td>Mutfak</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>Özel Alanlar</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Servis Alanları</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Balkon</td> <td>19</td> </tr> </tbody> </table>	Kategori	Oran %	Ortak Alanlar	27	Mutfak	8	Özel Alanlar	30	Servis Alanları	6	Balkon	19
	Kategori	Oran %														
	Ortak Alanlar	27														
Mutfak	8															
Özel Alanlar	30															
Servis Alanları	6															
Balkon	19															

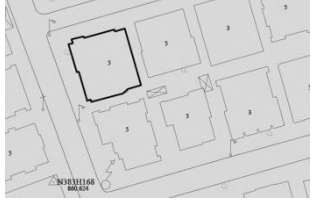
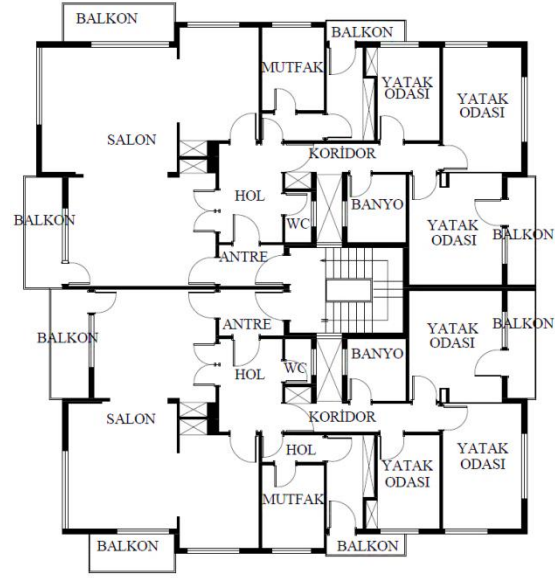
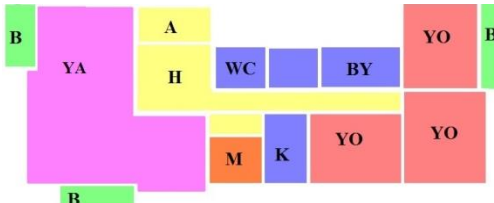
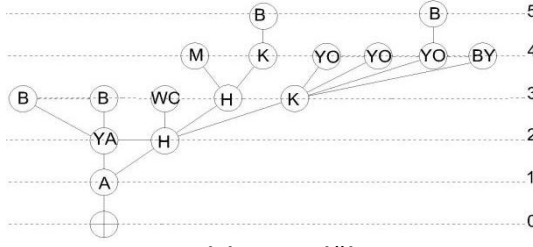
Çizelge 9. 1980-2000 Dönemi 4. Apartman

İlçe: Şahinbey	Mahalle: Akyol	Ada/Parsel: 436/65	Ruhsat Tarihi: 1984																				
Yapı Düzeni	Blok																						
Kat Adedi	Z+5																						
Parsel Büyüklüğü	596																						
Taban Alanı (m ²)	278																						
Daire Sayısı	12																						
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4																						
Kat Alanı Kat Sayısı	2																						
Daire Alanı(m ²)	106 / 88																						
Oda Sayısı	2+1																						
ŞEMATİK KAT PLANI																							
																							
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı		m²	Oran (%)																			
	Antre (A)		10	6	9			6															
	Hol		4	3	3			4															
	Hol			8				9															
	Misafir Odası		17	15	16			16															
	Mutfak (M)		9	8	8			9															
	Oturma Odası	15	13	13	14																		
	Yatak Odası	9	12	9	13																		
	Yatak Odası	9	9	9	10																		
	Yatak Odası	12		12																			
	Banyo	3		4	5																		
	Tuvalet	2	2	3	4																		
	Balkon	10	5	10	6																		
	Balkon	5	3	5	4																		
TOPLAM	105	88	100	100	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategori</th> <th colspan="2">Oran %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ortak Alanlar</td> <td>29</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Mutfak</td> <td>8</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>Özel Alanlar</td> <td>30</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>Servis Alanları</td> <td>7</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>Balkon</td> <td>15</td> <td>10</td> </tr> </tbody> </table>	Kategori	Oran %		Ortak Alanlar	29	30	Mutfak	8	9	Özel Alanlar	30	23	Servis Alanları	7	9	Balkon	15	10
Kategori	Oran %																						
Ortak Alanlar	29	30																					
Mutfak	8	9																					
Özel Alanlar	30	23																					
Servis Alanları	7	9																					
Balkon	15	10																					

Çizelge 10. 2000- Günümüz Dönemi 1. Apartman

İlçe: Şahinbey		Mahalle: Kavaklık		Ada/Parsel: 488/3		Ruhsat Tarihi: 2006		
Yapı Düzeni		Blok						
Kat Adedi		Z+3						
Parsel Büyüklüğü (m ²)		570						
Taban Alanı (m ²)		259						
Daire Sayısı		13						
Taban Alanı Kat Sayısı		0,4						
Kat Alanı Kat Sayısı		1,2						
Daire Alanı(m ²)		53						
Oda Sayısı		2+1						
<p style="text-align: center;">ŞEMATİK KAT PLANI</p> 								
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı		m ²		Oran (%)		 <p style="text-align: center;">ERİŞİM GRAFİĞİ</p>	
	Antre (A)		7		12			
	Yaşam Alanı (YA)		13		25			
	Mutfak (M)		10		20			
	Yatak Odası		9		17			
	Yatak Odası		8		14			
	Balkon		2		4			
	Banyo		2		4			
	Kiler		2		4			
	TOPLAM		53		100			
				Kategori		Oran %		
				Ortak Alanlar		25		
				Mutfak		20		
				Özel Alanlar		31		
				Servis Alanları		8		
				Balkon		4		

Çizelge 11. 2000- Günümüz Dönemi 2. Apartman

İlçe: Şahinbey		Mahalle: Akyol		Ada/Parsel: 501/184		Ruhsat Tarihi: 2006							
Yapı Düzeni	Blok												
Kat Adedi	Z+4												
Parsel Büyüklüğü (m ²)	635												
Taban Alanı (m ²)	304												
Daire Sayısı	11												
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4												
Kat Alanı Kat Sayısı	1,6												
Daire Alanı(m ²)	146												
Oda Sayısı	3+1												
<p style="text-align: center;">ŞEMATİK KAT PLANI</p> 													
MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı							m²	Oran (%)	 <p style="text-align: center;">ERİŞİM GRAFİĞİ</p>			
	Antre (A)							4	2				
	Hol							8	5				
	Koridor							7	4				
	Yaşam Alanı (YA)							53	38				
	Mutfak (M)							7	5				
	Yatak Odası							15	12				
	Yatak Odası	14	9										
	Yatak Odası	9	6										
	Balkon	4	3	Kategori	Oran %								
	Balkon	6	4	Ortak Alanlar	49								
	Balkon	6	4	Mutfak	5								
	Balkon	6	4	Özel Alanlar	27								
	Tuvalet	2	1	Servis Alanları	8								
Banyo	5	3	Balkon	11									
Kiler	6	4											
TOPLAM	147	100											

Çizelge 12. 2000- Günümüz Dönemi 3. Apartman

İlçe: Şahinbey	Mahalle: Öğretmen Evleri	Ada/Parsel: 224/24	Ruhsat Tarihi: 2007
Yapı Düzeni	Blok		
Kat Adedi	Z+3		
Parsel Büyüklüğü	566		
Taban Alanı (m ²)	260		
Daire Sayısı	15		
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4		
Kat Alanı Kat Sayısı	1,2		
Daire Alanı(m ²)	68 - 58		
Oda Sayısı	2+1		
<p>ŞEMATİK KAT PLANI</p> 			
			

MEKÂN BÜYÜKLÜKLERİ	Alan Kullanımı	m ²		Oran (%)				
	Antre (A)	10	12	15	22			
	Salon	21	11	31	19			
	Mutfak (M)	6	6	9	10			
	Yatak Odası	5	7	7	12			
	Yatak Odası	8	6	12	10			
Balkon	11	9	16	15				
Tuvalet	2	2	3	3	Kategori	Oran %		
Banyo	5	5	7	9	Ortak Alanlar	31	19	
					Mutfak	9	10	
					Özel Alanlar	19	22	
					Servis Alanları	10	12	
					Balkon	16	15	
TOPLAM	68	58	100	100				

3. Mekânsal Çözümler

3.1. 1960 – 1980 Dönemi

3.1.1. Parsel ve konumsal özellikleri

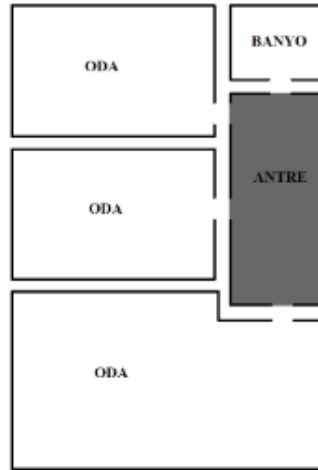
1960-1980 yılları arasında yapılmış apartman tipi konutlar genellikle ayrıık yapı nizamında ve tek yapı - parsel düzeninde yapılaşma özelliği gösterir. Yapılar genellikle bulunduğu parselin taban alanının %40'ını kaplar. Bu dönemde inşa edilmiş yapılar genellikle 3-4 katlıdır. Apartman yapılarının konumsal özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Çizelge 14).

Çizelge 14. 1960-1980 dönemi parsel ve konumsal özellikler

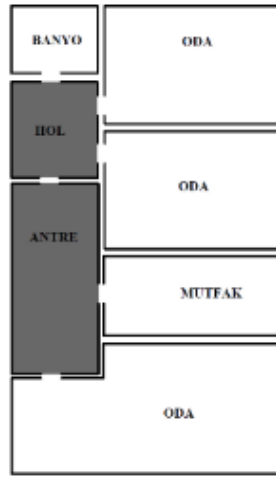
	En az	En fazla	Ortalama
Parsel Büyüklüğü (m ²)	404	900	613
Bina Taban Alanı (m ²)	168	450	294
Taban Alanı Kat Sayısı	0,4	0,5	0,5
Kat Alanı Kat Sayısı	0,8	2	1,7

3.1.2. Plan şeması ve erişim grafiği

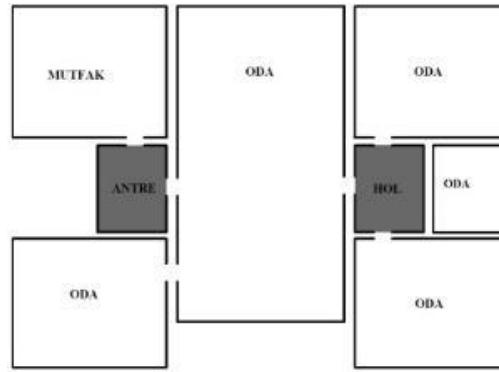
1960-1980 yılları arasında yapılmış apartman tipi konutlar genellikle 3 tür plan tipolojisi ve erişim grafiği üzerine kuruludur. Birincisi antreden odalara dağılan plan şemasıdır. Orta sofalı ev tipini yansıtan bu şemada sofa ortak yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Gece ve gündüz holü ayrımı belirgin değildir (Şekil 2). İkincisi girişten sonra ikincil bir sirkülasyon mekanı olan plan şemalarıdır genellikle servis mekanları, ıslak hacimler ve yatak odaları bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve gündüz holü ayrımı vardır (Şekil 3). Üçüncü plan şemasında ise giriş holü ve gece holünü birbirine bağlayan oturma odası vardır. Gündüz holünden gece holüne geçişi oturma odası sağlar (Şekil 4).

Şekil 2. Tek sirkülasyon mekanı olan plan şeması

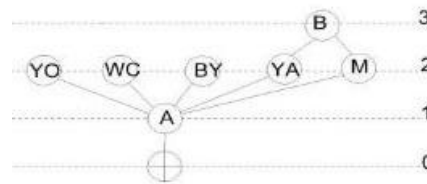

Şekil 3. İki sirkülasyon mekanı olan plan şeması

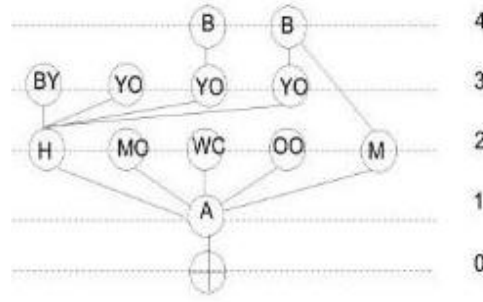

Şekil 4. İki sirkülasyon mekanının dışında yaşam alanının da geçiş mekanı olduğu plan şeması

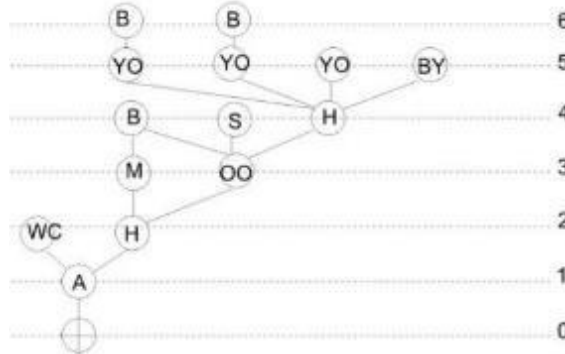
Planların morfolojik özelliği Hillier ve Hanson tarafından geliştirilen erişim grafiği ile anlatılmıştır. Erişim grafiğinde başlangıç noktasına eşit derinlikteki odalar aynı yatay çizgide konumlanır ve derinlik değerleri sıfırdan itibaren numaralandırılır. Erişim grafikleri, simetrik/asimetrik, dağılımlı/dağılımsız gibi çeşitli parametrelere göre isimlendirilir. Eğer erişim grafiğinde simetrik özellik varsa, bir odadan birçok odaya eşit kolaylıkla erişim vardır. Aksi halde bir odadan başka bir odaya ancak sırasıyla birkaç odadan geçiş yapıp ulaşıyorsa erişim grafiği asimetrik özelliktedir. Buna ek olarak, eğer bir odadan başka bir odaya yalnızca bir yol yerine birden çok yol ile erişiliyorsa döngüsel bir özellik vardır. Döngüsel özellik ikiye ayrılır; dağılımlı ve dağılımsız. Dağılımlı grafiklerde mekâna giden yollar döngülüdür. Dağılımsız grafiklerde ise tek düz bir çizgi şeklindedir (Hillier & Hanson, 1984). Yukarıdaki bilgiler ışığında ilk tipinin erişim grafiği derinlik değeri 3'tür. Simetrik özellik gösterir. Buna ek olarak mahremiyet değeri derinlik değeri ile doğru orantılı olduğundan mahremiyet değeri düşüktür (Şekil 5). İkinci plan tipinin erişim grafiği derinlik değeri 4'tür. Derinlik değeri arttıkça mahremiyet değeri de artacağından bu plan tipi birinci plan tipine göre mahremiyet değeri daha çoktur. En derin mekânlar yatak odaları ve balkonlardır (Şekil 6). Bu plan tipini erişim grafiği derinlik değeri 6'dır. Gece holüne oturma odasından şartlı bir şekilde geçiş yapılmıştır. Mutfakla salondan geçerek ulaşılır. Asimetrik özellik gösterir (Şekil 7).

Şekil 5. Tek sirkülasyon mekanı olan erişim grafiği

Şekil 6. İki sirkülasyon mekanı olan erişim grafiği

Şekil 7. İki sirkülasyon mekanının dışında yaşam alanının da geçiş mekanı olduğu erişim grafiği

3.1.3. Alan kullanım dağılımı

Çizelge 15. 1960-1980 dönemi alan kullanım dağılımı

	En az	En fazla	Ortalama
Mutfak (m ²)	6	10	8
Oran (%)	5	7	6

1960-1980 dönemi apartman yapıları incelendiğinde mutfak kullanım alanının 6 m² ile 10 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama mutfak kullanım alanı ise 8 m² olarak tespit edilmiştir. Küçük bir alan kaplayan mutfak ailece yemek yeme eyleminin gerçekleştirileceği büyüklükte olmamıştır. Bu dönem apartmanlarında yemek yeme işlevi yaşam alanında ayrı olarak kurgulanmıştır (Çizelge 15).

Çizelge 16. 1960-1980 dönemi alan dağılımı

	En az	En fazla	Ortalama
Yaşam Alanı(m ²)	26	68	45
Oran (%)	34	42	37

1960-1980 dönemi apartman yapıları incelendiğinde salon - yaşam alanı kullanım alanının 26 m² ile 68 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama salon - yaşam kullanım alanı ise 45 m² olarak tespit edilmiştir. Bu dönemdeki apartmanlarda misafir ağırlama, yemek yeme ve günlük yaşama mekânları ayrı ayrı kurgulanmış fakat tek bir mekân içerisinde birbiri ile ilişkili düşünülmüştür (Çizelge 16).

3.1.4. Mekânsal oranlar

Çizelge 17. 1960-1980 dönemi mekânsal oranlar

Kategori	En az	En fazla	Ortalama
Ortak Alan (%)	32	48	39
Mutfak (%)	5	7	13
Özel Alanlar (%)	22	32	28
Servis Alanları(%)	4	14	17
Balkon(%)	10	14	12

1960-1980 dönemi apartman yapıları incelendiğinde ortak alan kullanımının yüzde 32 ile 48 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama ortak alan kullanımı yüzdesi ise 39 olarak tespit edilmiştir. Mutfak kullanım alanı yüzde 5 ile 7, özel alan kullanımı yüzde 22 ile 32, servis alanları kullanım yüzdesi ise 4 ile 14 ve balkon kullanım yüzdesi yüzde 10 ile 14 arasında değişmiştir. Ortalama mutfak yüzdesi 13, ortalama özel alan kullanımı yüzde 28, ortalama servis alanı yüzdesi yüzde 17 ve ortalama balkon yüzdesi yüzde 12'dir (Çizelge 17).

3.2. 1980 – 2000 Dönemi

3.2.1 Parsel ve konumsal özellikler

1980-2000 yılları arasında yapılmış apartman tipi konutlar genellikle ayırık yapı nizamında ve tek yapı - parsel düzeninde yapılaşma özelliği gösterir. Yapılar genellikle bulunduğu parselin taban alanının %40'ını kaplar. Yapılar genellikle 4-5 katlıdır. Apartman yapılarının konumsal özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

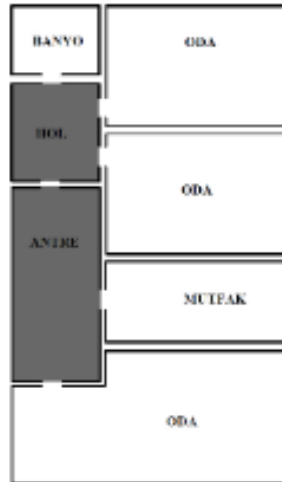
Çizelge 18. 1980-2000 dönemi parsel ve konum özellikleri

	En az	En fazla	Ortalama
Parsel Büyüklüğü (m ²)	591	2984	1292
Bina Taban Alanı (m ²)	141	2089	692
Taban Alanı Kat Sayısı	0,2	0,7	0,4
Kat Alanı Kat Sayısı	0,4	5,6	2,2

1980-2000 yılları arasında yapılmış apartman tipi konutların parsel büyüklüğü 591 m² ve 2984m² arasında değiştiği görülmüştür. Ortalama parsel büyüklüğü 1292 m²'dir. Bina Taban Alanının 141 m² ve 2089 m² arasında değiştiği görülmüştür. Ortalama bina taban alanı ise 692 m²'dir. Taban alanı kat sayısı 0,2 ile 0,7 arasında yer alırken ortalama taban alanı kat sayısı 0,4'tür. Kat alanı kat sayısı 0,4 ile 5,6 arasında yer alırken ortalama kat alanı kat sayısı 2,2'dir (Tablo 18).

3.2.2 Plan Şeması ve Erişim Grafiği

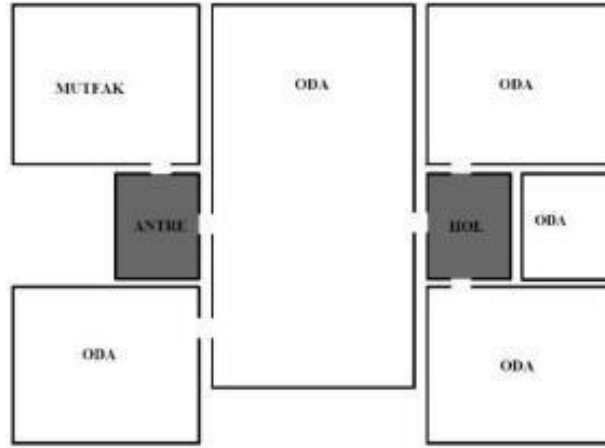
1980-2000 yılları arasında yapılmış apartman tipi konutlar genellikle 3 tür plan tipolojisi üzerine kuruludur. İki girişten sonra ikincil bir sirkülasyon mekanı olan plan şemaları genellikle servis mekanları, ıslak hacimler ve yatak odaları bu sirkülasyona bağlanır. Gece ve gündüz holü ayrımı vardır. (Şekil 8). Diğer ise gündüz holü ve gece holünün dışında bir sirkülasyon mekanı daha olan plan şemalarıdır (Şekil 9). Üçüncüsü ise gece ve gündüz holünü birbirine bağlayan bir mekan daha vardır ve bu mekan oturma odası gibi ortak kullanılan mekanlardır. Gündüz holünden gece holüne geçişi oturma odası sağlar (Şekil 10).

Şekil 8. İki sirkülasyon mekanı olan plan şeması

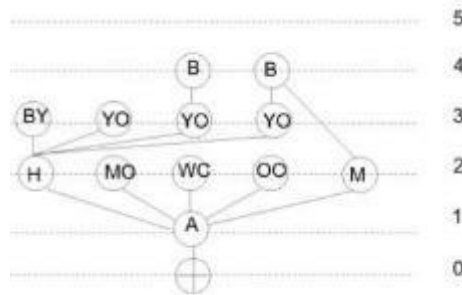

Şekil 9. Üç sirkülasyon mekanı olan plan şeması

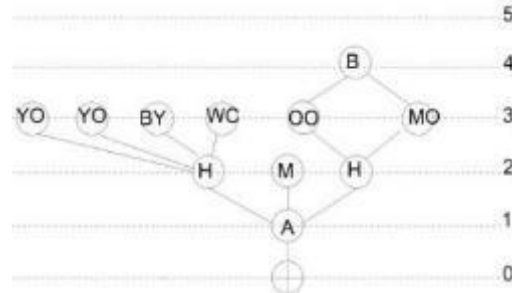

Şekil 10. İki sirkülasyon mekanının dışında yaşam alanının da geçiş mekanı olduğu plan şeması

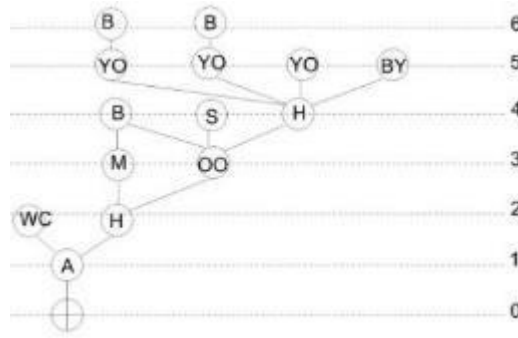
İlk plan tipinin erişim grafiği derinlik değeri 4'tür. Erişim grafiği asimetrik özellik gösterir. Çünkü gece holünde yer olan odalar ile antrede yer alan odalara erişim eşit değildir (Şekil 11). Diğer plan tipini erişim grafiği derinlik değerleri 4'dür. Asimetrik özellik vardır (Şekil 12). Üçüncü plan tipinin erişim grafiği derinlik değeri 6'dır. Oturma odası döngüyü sağlayan mekân olmuştur (Şekil 13).

Şekil 11. İki sirkülasyon mekanı olan erişim grafiği

Şekil 12. Üç sirkülasyon mekanı olan erişim grafiği

Şekil 13. İki sirkülasyon mekanının dışında yaşam alanının da geçiş mekanı olduğu erişim grafiği

3.2.3 Alan Kullanım Dağılımı

1980-2000 dönemi apartman yapıları incelendiğinde mutfak kullanım alanının 9 m² ile 24 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama mutfak kullanım alanı ise 14 m² olarak tespit edilmiştir (Çizelge 19).

Çizelge 19. 1980-2000 dönemi alan kullanım dağılımı

	En az	En fazla	Ortalama
Mutfak (m ²)	9	24	14
Oran (%)	8	10	9

1980-2000 dönemi apartman yapıları incelendiğinde toplam salon - yaşam alanı kullanım alanının 32 m² ile 89 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama toplam salon - yaşam kullanım alanı ise 56 m² olarak tespit edilmiştir (Çizelge 20).

Çizelge 20. 1980-2000 dönemi alan dağılımı

	En az	En fazla	Ortalama
Yaşam Alanı (m ²)	32	89	56
Oran (%)	27	45	34

3.2.4 Mekânsal oranlar

Çizelge 21. 1980-2000 dönemi mekânsal oranlar

Kategori	En az	En fazla	Ortalama
Ortak Alan (%)	27	33	30
Mutfak (%)	8	10	9
Özel Alanlar (%)	18	30	26
Servis Alanları(%)	6	7	7
Balkon(%)	15	19	17

1980-2000 dönemi apartman yapıları incelendiğinde ortak alan kullanımının yüzde 27 ile 33 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama ortak alan kullanımı yüzdesi ise 30 olarak tespit edilmiştir. Ortalama mutfak kullanım alanı yüzde 9'dur. Özel alan kullanımı yüzde 18 ile 30, servis alanları kullanım yüzdesi ise 6 ile 7 ve balkon kullanım yüzdesi yüzde 15 ile 19 arasında değişmiştir (Çizelge 21).

3.3. 2000 – Günümüz Dönemi

3.3.1. Parsel ve konumsal özellikler

2000 – günümüz dönemi arasında yapılmış apartman tipi konutlar genellikle ayırık yapı nizamında ve tek yapı - parsel düzeninde yapılaşma özelliği gösterir. Yapılar genellikle bulunduğu parselin taban alanının %30-%40'ını kaplar. Yapılar genellikle 4-6 katlıdır. Apartman yapılarının konumsal özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

2000- günümüz dönemi apartman yapıları incelendiğinde mutfak kullanım alanının 6 m² ile 10 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama mutfak kullanım alanı ise 11 m² olarak tespit edilmiştir (Çizelge 23).

Çizelge 24. 2000-günümüz dönemi alan dağılımı

	En az	En fazla	Ortalama
Yaşam Alanı (m ²)	11	53	25
Oran (%)	25	38	32

2000- günümüz dönemi apartman yapıları incelendiğinde salon - yaşam alanı kullanım alanının 11 m² ile 53 m² arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama salon - yaşam kullanım alanı ise 25 m² olarak tespit edilmiştir (Çizelge 24).

3.3.4. Mekânsal oranlar

Çizelge 25. 2000-günümüz dönemi mekânsal oranlar

Kategori	En az	En fazla	Ortalama
Ortak Alan (%)	25	49	35
Mutfak (%)	5	20	11
Özel Alanlar (%)	19	31	27
Servis Alanları(%)	8	10	9
Balkon(%)	4	16	12

2000- günümüz dönemi apartman yapıları incelendiğinde ortak alan kullanımının yüzde 25 ile 49 arasında değiştiği görülmektedir. Ortalama ortak alan kullanımı yüzdesi ise 35 olarak tespit edilmiştir. Mutfak kullanım alanı yüzde 5 ile 20, özel alan kullanımı yüzde 19 ile 31, servis alanları kullanım yüzdesi ise 8 ile 10 ve balkon kullanım yüzdesi yüzde 4 ile 16 arasında değişmiştir. Ortalama mutfak yüzdesi 11, ortalama özel alan kullanımı yüzde 27, ortalama servis alanı yüzdesi yüzde 9 ve ortalama balkon yüzdesi yüzde 12'dir (Çizelge 25).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Parsel ve Konumsal Özelliklerin Değişimi

Çizelge 26. Ortalama konumsal özelliklerin karşılaştırılması

Ortalama Değerler	1960-1980 Dönemi	1980-2000 Dönemi	2000-Günümüz Dönemi
Parsel Büyüklüğü (m ²)	613	768	579
Bina Taban Alanı (m ²)	294	285	275
Taban Alanı Kat Sayısı	0,5	0,4	0,4
Kat Alanı Kat Sayısı	1,7	1,4	1,5

2000- Günümüz dönemi taban alanı kat sayısı 1980-2000 dönemi taban alanı kat sayısına göre artmıştır. 1980-2000 dönemi taban alanı kat sayısı 1960-1980 dönemi taban alanı kat sayısına göre azalmıştır. Taban alanı kullanım oranlarının değişmesinde dönemin imar yasalarında belirtilen azami ölçütlerin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Nitekim 1980-2000 dönemimde Tip İmar Yönetmeliği'nde azami taban alanı kullanımı 0,40 ile kısıtlıdır. Bu değer 1990'lı yılların sonlarına doğru 0,30 değerine çekilmiştir. 2000'li yıllar ile azami taban alanı kullanım katsayısı 0,40 değerine çıkarılmıştır. Bu değerlendirme kapsamında apartman tipi konutların parselindeki taban alanı kullanım değerinin, döneminin ilgili yönetmelikte tanımlı azami ölçütleri kullandığına işaret etmektedir (Çizelge 26).

4.2. Plan Şeması ve Erişim Grafiğinin Değişimi

1960-1980 dönemi apartmanlarda 3 farklı plan şeması vardır. Birincisi antreden odalara dağılan, ikincisi antre ve holden dağılım olan konutlardır. Üçüncüsü antreden ve gece holüne ek olarak oturma odası da sirkülasyonun bir parçası haline gelmiştir. Bir başka ifadeyle, oturma odasından gece holüne doğrudan bağlantı vardır. 1980-2000 dönemi apartmanlarda bir önceki 10 yıllık döneme kıyasla gece-gündüz holü ayrımı belirginleşmiştir. 2000-Günümüz dönemi apartmanlarda büyük ölçüde 1980-2000 dönemi apartmanlardaki düzen devam etmiştir.

1960-1980 dönemi apartmanlarda 3 farklı tip erişim grafiği vardır. Birincisi antreden odalara dağılan grafik. Derinlik değeri 3'tür. ikincisi antre ve holden dağılım olan konutlardır. Derinlik değeri 4'tür. Mahremiyet değeri derinlik değeri ile doğru orantılı olduğundan mahremiyet derecesi 4'tür. Asimetrik özellik gösterir. Çünkü yatak odalarına ulaşmak için 2 adım gerekirken mutfak için 1 adım gerekmektedir. Yani erişilebilirlik yolları farklılık gösterir. Üçüncüsü antreden ve gece holüne ek olarak oturma odası da sirkülasyonun bir parçası haline gelmiştir. Yani oturma odasından gece holüne doğrudan bağlantı vardır. Derinlik değeri 6'dır. 1980-2000 dönemi apartmanlardan farklı olarak gece-gündüz holü ayrımı belirginleşmiştir. Mahremiyet değeri derinlik değeri ile doğru orantılı olduğundan mahremiyet derecesi 4'tür. Asimetrik özellik gösterir. Çünkü yatak odalarına ulaşmak için 2 adım gerekirken mutfak için 1 adım gerekmektedir. Yani erişilebilirlik yolları farklılık gösterir. 2000-Günümüz dönemi apartmanlarda erişim grafiği değişim göstermemiştir.

Sonuç olarak geçmişten günümüze doğru gelirken plan tipolojileri tek tipleşmeye doğru gitmiştir. Dönemin ekonomik şartları ve üretim şekli konut sektörünü de etkilemiş. Birbirine benzeyen yapılar görülmeye başlanmıştır. Küreselleşme siyasal boyutta tek kutuplu dünya düzenine, ekonomik boyutta uluslararası sermayenin egemenliğine ve kültürel boyutta birbirine zıt iki ayrı sonuca, ön plana çıkarılan kültürel farklılıklara ve dünya çapındaki kültürel bir örnekliğe/aynılaşmaya, işaret etmektedir (Kongar, 2007). Ülkenin geleceğine yön veren eğitim ve mekânsal politikalar bu çerçevede oluşturulmaktadır. Küreselleşme kapitalizmin küreselleşmesidir ve bu doğrultuda kültürden kopuşu ifade eder. Sonuçta günümüze yani modern zamanlara yaklaştıkça tek tip konutlar üretilir. Dönemler arasındaki plan şeması ve erişim grafiğindeki kopuşa modern zamanlar ki ekonomik düzen neden olmaktadır.

4.3. İşlevsel Alanların Kullanım Büyüklüğü

Gaziantep kentinde incelenen apartman tipi konut yapılarının mekân büyüklükleri dönemsel olarak karşılaştırıldığından ilginç veriler sunmaktadır. Örneğin mutfak kullanımı en dikkat çeken alanlardandır. Asgari 6-9 m² arasında değişkenlik gösteren mutfak alanları, en çok 10-24 m² arasında gelişim göstermiştir. Asgari alan büyüklüğü çok fazla değişiklik göstermemesine karşın azami büyüklük son döneme kadar giderek artmıştır. Bu artışın arka planında Gaziantep kentinin diğer eşdeğer sanayi kentleri arasında farklı bir mutfak kültürüne sahip olması yönüyle değerlendirilmektedir. Diğer kentlerde çekirdek aile yapısı ve çalışma olanaklarına bağlı olarak mutfak önemini yitirip küçülürken Gaziantep'te bu özelliğin sürdürüldüğüne işaret etmektedir (Çizelge 27).

Çizelge 27. Mutfak bölümü alansal büyüklüğünün karşılaştırmalı analizi (m²)

Dönem	En az	En fazla	Ortalama
1960-1980	6	10	8
1980-2000	9	24	14
2000-Günümüz	6	10	8

Bu verilerin değişkenliğinin yorumlanmasındaki bir diğer faktörün ise gelir durumu olduğu düşünülmektedir. Nitekim konut büyüklükleri arttıkça mutfak alanı da hem alansal hem de oransal olarak artmaktadır. Bu eğilim, sosyal ve kültürel alanda benzer kapsamlarda yapılacak çalışmalar için ilginç girdiler sunmaktadır.

Çizelge 28. Salon veya yaşam odalarının alansal büyüklüklerinin karşılaştırmalı analizi (m²)

Dönem	En az	En fazla	Ortalama
1960-1980	26	68	45
1980-2000	32	89	56
2000-Günümüz	11	53	25

Benzer bir durum, salon veya yaşam alanlarına ilişkin sonuçlara da yansımaktadır. Asgari salon büyüklükleri ise 32-11 m² arasında ve azami büyüklükleri ise 53-89 m² değişmektedir. Bu veriler, ekonomik gelir seviyesi ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Gelir seviyesi ve konut büyüklüğü arttıkça salon büyüklüklerinin 45 m² ve üzerinde olduğuna işaret etmektedir. Bu durumun aksi düşünüldüğünde yaşam alanı büyüklükleri 11 m² civarına düşmektedir (Çizelge 28).

5. Sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular apartman tipi konut tasarımları için bazı ipuçları sunmaktadır. Bu ipuçları apartman tipi konut yapılarının mekân kurgusunun değişiminde sosyal, ekonomik, kültürel yapıdan ilgili yönetmelik kurallarına dek uzanan bir dizi değişkenin etkili olduğuna işaret etmektedir. Plan şeması ve erişim grafiğinde bir taraftan mahremiyete bağlı olarak gece ve gündüz mekân kullanımları birbirinden ayrılırken diğer taraftan geçmiş dönemdeki farklı tipolojiler günümüzde azalarak benzer çözümler çerçevesinde geliştirildiği dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle konut plan çözümünde karşılaşılan alternatif veya çeşitlilik azalmakta, hatta aynı mekânsal kurgu çerçevesinde geliştirilmektedir. Alansal büyüklükler açısından ele alındığında ise mutfak ve balkon alanlarının toplam yapı alanı içerisindeki paylarının giderek artması, bu alanlarda kullanım olanaklarının ve geçirilen zamanın arttığına işaret etmektedir.

Küreselleşme siyasal boyutta tek kutuplu dünya düzenine, ekonomik boyutta uluslararası sermayenin egemenliğine ve kültürel boyutta birbirine zıt iki ayrı sonuca, ön plana çıkarılan kültürel farklılıklara ve dünya çapındaki kültürel bir örnekliliğe/aynılaşmaya, işaret etmektedir (Kongar, 2007).

Küreselleşmenin kapitalizmin küreselleşmesi demek olduğu ve bu doğrultuda kültürden kopuşu ifade ettiği, ancak bunun sadece Batı dışındaki ülkeler için geçerli olduğu üzerinde durulmuştur. Batı'nın kendi içinde ve dışındaki farklı uygulamalarından kaynaklanan ikili tavrı, toplumsallaşma sürecinin temel aracı olan eğitime de yansımıştır. Bu bağlamda, ülkemiz fiili durumda yüzünü, bize içkin olmayan Avrupa kültürüne dayalı Batı'ya çevirmiş durumdadır. Ülkenin geleceğine yön veren eğitim ve mekânsal politikalar bu çerçevede oluşturulmaktadır. Ancak, küreselleşme karşısında kendi varlığımızı koruyup sürdürebilmek için bu politikalar kendi coğrafyamıza, "yer"e, kültürümüze içkin olmalıdır. Bu doğrultuda, Batının eğitim modellerini Türkiye için verili kaynak olarak ele almak anlamlı değildir. Ayrıca Batı'dan aktarılan yöntem ve tekniklere dayalı alan çalışmaları yerine kendi coğrafyamızda bilgi üretilmelidir.

Bu araştırma bulguları Gaziantep kentindeki apartman yapıları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçları yakın gelecekte konut tasarımı ve üretimi konusunda söz sahibi sektörler için önemli deneyimler sunmaktadır.

Kaynaklar

- Arı, H. (1994). Ekonomik ve Toplumsal Gelişmelerin Apartmanlaşma Sürecinde Konut Birimlerine Etkileri. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Görgülü, T. (2010). Türkiye'de İlk Apartmandan Günümüze; Çok Katlı Konutlarda Yaşanan Dönüşümler, Kent Kültür Konut Bildiri Kitabı, Yem Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, ss.90-98
- Hillier, B. and Hanson, J. (1984). The Social Logic of Space. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (1947). Kiralık Konak. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keleş, R. (2000). Kentleşme Politikası (5.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kongar, E. (2007). Türkiye'nin Kültürel Öz-Anlayışı: Avrupa Birliği İçin Bir Zenginlik, , e.t. 10 Eylül 2018.
- Mutdoğan, S. (2014). Türkiye'de Çok Katlı Konut Oluşum Sürecinin İstanbul Örneği Üzerinden İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi, 1-24.

Ulusoy, M. (2006). Konya'da Apartman Yapılarının Tarihsel Gelişimi. Konya: Memleket A.Ş.

Yenice, S. (2014). Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Tarihsel Analizi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16(1), s. 76-88.